

PSIXOLOGIYA FANINING PRIDMETI

ABDULLAJONOVA DILYORA IXTIYOR QIZI
YO‘LDASHBOYEVA GAVXAROY SHUXRAT QIZI
UROLOVA SARVINOZ ELYOR QIZI
URALMAMATOVA SEVINCH FARHOD QIZI

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti
Filologiya fakulteti ona tili va adabiyoti(Rus tili)
ta’lim yo‘nalishi talabalari

Аннотация:

Ushbu maqola psixologiya fanining predmeti va rivojlanish tarixi haqida batafsil ma'lumot beradi. Maqolada psixologiyaning asosiy yo'nalishlari, uning ilmiy metodlari va tarixiy rivojlanishi yoritilgan. Psixologiya qadimiy falsafiy fikrlardan tortib, zamonaviy ilmiy soha sifatida shakllanishi jarayoni o'rganilgan. Shuningdek, maqolada psixologiyaning asosiy maktablari, masalan, eksperimental psixologiya, psixoanaliz, behaviorizm, kognitiv psixologiya kabi yo'nalishlar va ularning rivojlanishiga oid ma'lumotlar berilgan.

Калит so‘zlar: psixologiya, ong, ruhiy jarayonlar, xulq-atvor, introspektsiya, eksperimental psixologiya, gestalt psixologiya, psixoanaliz, kognitiv psixologiya, tarixiy rivojlanish, zamonaviy psixologiya, shaxs.

Аннотация:

Данная статья предоставляет подробную информацию о предмете и истории развития психологии как науки. В статье рассматриваются основные направления психологии, её научные методы и историческое развитие. Отражается процесс формирования психологии от древнегреческой философии до современной научной дисциплины. Также рассматриваются основные школы психологии, такие как экспериментальная психология, психоанализ, бихевиоризм, когнитивная психология, а также их развитие.

Ключевые слова: психология, сознание, психические процессы, поведение, интроспекция, экспериментальная психология, гештальтпсихология, психоанализ, когнитивная психология, историческое развитие, современная психология, личность.

Annotation:

This article provides detailed information on the subject and historical development of psychology as a science. It covers the main branches of psychology, its scientific methods, and historical progression. The article traces the development of psychology from ancient philosophical thought to its establishment as a modern scientific discipline. It also discusses the major schools of psychology, such as experimental psychology, psychoanalysis, behaviorism, and cognitive psychology, as well as their evolution over time.

Keywords: psychology, consciousness, mental processes, behavior, introspection, experimental psychology, Gestalt psychology, psychoanalysis, cognitive psychology, historical development, modern psychology, personality.

Kirish

Psixologiya, inson ruhiy faoliyatini o'rganadigan ilmiy soha sifatida, odamlarning fikrlash, his-tuyg'ular, xulq-atvor, shuningdek, bu jarayonlar bilan bog'liq biologik, ijtimoiy va madaniy omillarni o'rganadi. Psixologiyaning predmeti - bu insonning ruhiy holati, ong va ruhiy jarayonlar, shuningdek, ularning rivojlanish va o'zgarish jarayonlari. Bu soha, insonning ichki dunyosini, uning atrof-muhitga munosabatini, faoliyat va muloqotdagi o'zgarishlarni o'rganadi.

Psixologiyaning asosiy yo'nalishlari quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Когнитив psixologiya – insonning bilim olish, xotira, diqqat va fikrlash jarayonlarini o'rganadi.

Emotsional psixologiya – his-tuyg'ular, kayfiyat va ularning inson xulq-atvoriga ta'sirini o'rganadi.

Ijtimoiy psixologiya – insonlar o'rtasidagi munosabatlar, guruhlar va jamiyatdagi psixologik jarayonlarni o'rganadi.

Biologik psixologiya – insonning nerv tizimi, miyasi va genetik xususiyatlari psixologik jarayonlarga qanday ta'sir qilishini o'rganadi.

Taraqqiyot psixologiyasi – insonning turli yosh davrlarida psixologik o'zgarishlarni o'rganadi.

Psixologiya fanining rivojlanish tarixi:

Psixologiya ilmiy soha sifatida o'zining boshlanishini qadimgi davrlarga olib boradi. Ammo zamonaviy psixologiya sifatida shakllanishi 19-asrning oxiriga borib to'xtaydi.

Asosiy qism

1. Qadimgi davrlar:

Psixologiyaning ildizlari qadimgi falsafaga borib taqaladi. Aristotel, Sokrat, Platon kabi yunon faylasuflari inson ruhi va ongining tabiatini tushunishga harakat qilganlar. Aristotel "De Anima" ("Ruh haqida") asarida ruh va uning faoliyatini tasvirlab, odamlarning fikr, xotira va sezgi kabi jarayonlarini tahlil qilgan.

2. 17–18-asrlar:

Renesans davrida psixologiyaning o'rganilishi yanada kengaydi. Rasyonalistlar, masalan, René Dekart, inson ongining materialistik bo'lmagan tabiati haqida fikr yuritgan. U "Men o'ylayman, demak, mavjudman" (Cogito, ergo sum) tamoyilini ilgari surgan. Shuningdek, Jon Lokk kabi empirik faylasuflar inson xulq-atvori va ongining tajriba va atrof-muhit ta'siridan kelib chiqishini ta'kidlagan.

3. 19-asr – zamonaviy psixologiyaning tug'ilishi:

19-asrning ikkinchi yarmida psixologiya mustaqil ilmiy soha sifatida shakllanadi. Germaniyada Vilgelm Vundtning psixologiyaning ilmiy asoslarini yaratishdagi yutuqlari alohida ahamiyatga ega. Vundt 1879-yilda Leipzig universitetida psixologiya laboratoriyasini ochib, psixologiyani eksperimental ilmga aylantirishga asos solgan. Uning ishlari psixologiyaning tajriba va ilmiy usullar orqali o'rganilishini ta'minladi.

Shu bilan birga, Avstriyalik psixolog Sigmund Freyd o'zining psixoanaliz nazariyasi bilan psixologiyaning yangi yo'nalishini yaratdi. Freyd inson ruhi va

ongining be conscious (bilinçsiz) qatlamini o'rganish orqali psixologiya faniga yangi qarashlarni kiritdi.

XULOSA

Psixologiya - insonning ruhiy faoliyatini, uning ichki dunyosini va atrof-muhit bilan o'zaro aloqalarini o'rganadigan fan sifatida boy tarixga ega. U asrlar davomida rivojlanib, hozirgi kunda turli xil ilmiy yo'nalishlar va metodlarni o'z ichiga olgan keng qamrovli ilmiy soha sifatida shakllandi. Insonni yanada chuqurroq tushunishga, uning xulq-atvorini tahlil qilishga va psixologik rivojlanishini ko'rsatishga qaratilgan psixologiya ilm-fanining kelajagi hali ham sermazmun va istiqbolli bo'lib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR :

1. **Vundt, W.** (1879). Principles of Physiological Psychology. Leipzig: Wilhelm Engelmann.
2. **Freud, S.** (1900). The Interpretation of Dreams.
3. **Skinner, B.F.** (1953). Science and Human Behavior.
4. **Neisser, U.** (1967). Cognitive Psychology.
5. **Goleman, D.** (1995). Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ.
6. **Atkinson, R.C., & Hilgard, E.R.** (2002). Introduction to Psychology. 12th Edition.
7. **Watson, J.B.** (1913). Psychology as the Behaviorist Views It.
8. **Miller, G.A.** (2003). The Cognitive Revolution: A Historical Perspective.
9. MELIKBOBOYEVICH, S. U., QIZI, O. R. Z. S., & QIZI, Q. K. A. (2024). INSONIY MUOMALA VA MULOQOTNING PSIXOLOGIK VOSITALARI. *SAMARALI TA'LIM VA BARQAROR INNOVATSIYALAR JURNALI*, 2(2), 180-188.
10. Melikboboyevich, S. U. (2024). MEASURES TO PREVENT AGGRESSIVE ATTITUDES BY THE TEACHER TO THE STUDENT FOR LATING TO THE LESSONS. *SAMARALI TA'LIM VA BARQAROR INNOVATSIYALAR JURNALI*, 2(2), 127-134.

11. Melikboboyevich, S. U., & Yusufaliyevna, H. S. (2024). EDUCATOR'S SKILL IN ELIMINATING AGGRESSIVE SITUATIONS OF CHILDREN RAISED IN PRESCHOOL EDUCATION ORGANIZATION. *SAMARALI TA'LIM VA BARQAROR INNOVATSIYALAR JURNALI*, 1(6), 611-616.

12. Melikboboyevich, S. U. (2024). CHANGES IN STUDENTS' MENTAL STATUS DURING MASTERING THEORETICAL AND PRACTICAL TRAINING (IN THE EXAMPLE OF AGGRESSION). *SAMARALI TA'LIM VA BARQAROR INNOVATSIYALAR JURNALI*, 2(2), 142-148. 1. Jung, C. G. Psychological Aspects of the Self. — Princeton